

Nr 17.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 20 december 1940 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 68, vilken behandlats av andra lagutskottet, ha herr *Nilsson* i Göteborg och fröken *Öberg* hemställt, »att riksdagen måtte för sin del besluta, att bestämmelsen i 10 § 2. sista stycket lagen den 20 december 1940 om vissa av landsting och kommun drivna sjukhus måtte utgå».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt 10 § 2. sista stycket lagen den 20 december 1940 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus — i det följande benämnd sjukhuslagen — må befattningshavare vid sjukhus ej vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för ledamot.

Jämlikt 1 § sjukhuslagen åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att för dem, som ha sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. I enahanda ordning bör anstaltsvård vid barnsbörd ombesörjas. Sjukhuslagen gäller icke anstaltsvård, varom föreskrifter äro meddelade i epidemilagen, eller anstaltsvård för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, kroniskt kroppssjuka eller konvalescenter. Sjukhus anses enligt 2 § vara drivet av landsting eller kommun, därest landstinget eller kommunen eller sammanslutning, vari landsting eller kommun deltagar, helt eller till viss kvotdel i sista hand ansvarar för driftkostnaden. Enligt 4 § utövas den centrala ledningen av landstingets sjukhusväsende av landstingets sjukvårdsberedning. Den närmaste tillsynen vid och ansvaret för förvaltningen av sjukhus skall utövas av en direktion, vilken utses av den, som driver sjukhuset (10 § 1.). Direktionen skall bestå av minst tre för en tid av fyra år valda ledamöter. För ledamöterna skall finnas lämpligt antal suppleanter, vilka utses i enahanda ordning och för samma tid som ledamöterna (10 § 2.). Mellan direktionens sammanträden skall viss läkare vara sjukhusets inför direktionen ansvarige styresman (11 §). I sjukhusstadgan den 20 december 1940 lämnas bl. a. föreskrifter om direktionens verksamhet och om vilken personal, som skall finnas vid sjukhus.

Frågan om befattningshavare vid sjukhus skall vara valbar till ledamot av sjukhusdirektion eller suppleant för dylik har vid flera tillfällen övervägts av sakkunniga och prövats av riksdagen.

Det förslag till allmän sjukhusstadga, som framlades av *1920 års lasarettssadagekommitté* (SOU 1922: 43), innehöll bestämmelser om sammansättningen av direktionen för kommunalt sjukhus. Enligt förslaget skulle styresmannen för sjukhuset vara ledamot av direktionen. Något förbud för övriga befattningshavare vid sjukhuset att vara ledamot eller suppleant för ledamot i direktionen fanns icke intaget i förslaget.

1926 års lasarettssadagesakkunniga, som verkställde en omarbetning av lasarettssadagekommitténs förslag, framlade i sitt betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. (SOU 1927: 3) bland annat ett förslag till stadga angående lasarett, sjukstugor och tuberkulossjukvårdsanstalter. I sistnämnda förslag fanns intaget ett stadgande av innehåll, att befattningshavare vid lasarett ej finge vara ledamot av lasarettets direktion eller suppleant för ledamot därav. Beträffande frågan, huruvida styresman för lasarett borde vara ledamot av lasarettets direktion, anförde de sakkunniga bland annat följande:

De sakkunniga fästa större avseende än kommittén vid den principiella synpunkten, att befattningshavare överhuvud icke bör tillhöra den för vederbörande inrättning tillsatta styrelsen, vilken uppenbarligen i ett flertal fall måste hava att fatta beslut i frågor, som röra befattningshavaren. Det må vara att befattningshavares ledamotskap i vissa fall kan avlöpa utan att praktiska olägenheter yppas. Men det torde vara befogat att räkna med dylika olägenheter, därest det skulle bliva brukligt att låta befattningshavare erhålla sådant medlemskap. På denna grund föreslå de sakkunniga generellt förbud för befattningshavare att vara ledamot av direktionen eller suppleant för direktionsledamot, och de sakkunniga finna då rättvisan kräva, att även läkare inordnas i denna allmänna regel.

I propositionen nr 101 vid *1928 års riksdag* med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Pettersson, att han funnit det naturligt, att man från ledamotskap i direktion uteslutit ej blott de underordnade befattningshavarna — om lämpligheten därav syntes alla vara ense — utan även styresmannen.

Andra lagutskottet tillstyrkte propositionen i förevarande hänseende.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I skrivelse den 8 april 1937 till chefen för socialdepartementet hemställde *Svenska kommunalarbetareförbundet* om medverkan till sådan ändring av sjukhuslagen, att förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusdirektionen eller suppleant undanröjdes.

Vid *1939 års riksdag* väcktes flera motioner (I: 170, II: 163, 247) om upphävande av förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara leda-

mot av sjukhusets direktion. Motionen behandlades av *andra lagutskottet*, som uttalade (utlåtande nr 34):

Gällande lagstiftning innehåller icke något generellt förbud för befattningshavare i allmän tjänst att vara ledamot av styrelsen eller direktionen för det företag befattningshavaren tillhör. Med hänsyn härtill kan det visserligen framstå som anmärkningsvärt, att ett förbud i sådant hänseende ansetts böra stadgas för sjukhuspersonalens vidkommande.

Oavsett huruvida för visst verksamhetsområde sådant förbud förefinnes eller icke, anser utskottet, att starka skäl kunna anföras till stöd för grundsatsen, att befattningshavare vid allmänt företag icke bör vara ledamot av företagets styrelse eller direktion. Denna har ofta att taga ställning till befordringsfrågor och andra ärenden av ömtålig natur, vid vilkas avgörande en ledamot, som tillika är anställd vid företaget, mången gång kan komma att befinna sig i en svår belägenhet. Utskottet finner det visserligen vara i hög grad önskvärt, att styrelsen eller direktionen för ett allmänt företag vid behov kan erhålla tillgång till den särskilda erfarenhet, som personalen under sin tjänstgöring förvärvat. Denna erfarenhet kan dock i allmänhet icke i önskvärd omfattning göras tillgänglig allenast därigenom, att en befattningshavare inträder som ledamot av styrelsen eller direktionen. I detta hänseende synas större fördelar vara att vinna genom rådpågning med representanter för just de personalgrupper, som kunna besitta särskild sakkunskap i en viss till behandling föreliggande fråga.

I detta sammanhang vill utskottet erinra, att ett av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Därest nämnda förslag upphöjes till lag, kommer möjlighet att förefinnas för samtliga vid sjukhusen anställda personalgrupper att deltaga i förhandlingar om ett flertal ärenden, vilka äro av stor betydelse för sjukhusens drift. I sådant hänseende må omnämnas frågor, som beröra befattningshavares allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom tillämpningen av sådana villkor. Enligt utskottets mening bör, innan slutlig ställning tages till det i motionerna berörda spörsmålet, avvaktas, huruvida det sålunda framlagda förslaget kommer att läggas till grund för lagstiftning i ämnet och i så fall vilka erfarenheter, som kunna vinnas av förhandlingsrättens genomförande.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Utlåtandet var icke enhälligt.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1940 års riksdag framlades en proposition (nr 89) innehållande bl. a. förslag till ny sjukhuslag. Förslaget, som i huvudsak byggde på ett av 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga avgivet betänkande (SOU 1939: 23), innehöll icke någon nyhet i förevarande hänseende. I ett par motioner (I: 155 och II: 205) yrkades, att förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för denne måtte utgå. Propositionen och motionerna hänskötos till behandling av *sammansatt konstitutions- och andra lagutskott*. Utskottet av-

styrkte motionerna under hänvisning till att lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän antagits vid samma riksdag samt anförde i detta sammanhang vidare:

Efter antagandet av denna lag har åt samtliga vid sjukhusen anställda beretts rätt till förhandling rörande deras allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom tillämpningen av dessa villkor. Utskottet håller före, att de synpunkter, som ligga till grund för de nu ifrågavarande motionerna, skola bliva i allt väsentligt tillgodosedda genom sistnämnda lagstiftning. Skulle erfarenheten visa, att så ej blir fallet, torde det av motionärerna väckta spörsmålet få tagas under förnyat övervägande.

Riksdagen biföll vad utskottet hemställt.

Lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, vilken alljämt gäller, promulgerades därefter den 20 december 1940.

Utskottet. Gällande lagstiftning innehåller icke något generellt förbud för befattningshavare i allmän tjänst att vara ledamot av styrelsen eller direktionen för det företag, i vilket han är anställd. Med hänsyn härtill framstår det som anmärkningsvärt, att ett förbud i sådant hänseende ansetts böra stadgas för sjukhuspersonalens vidkommande, varigenom denna grupp av medborgare kommit i en undantagsställning. Det synes utskottet angeläget, att inskränkningar i de medborgerliga rättigheterna endast göras, då detta är oundgängligen nödvändigt, vilket dock knappast med fog kan påstås vara förhållandet i förevarande fall.

Skälet till att ett förbud i ifrågavarande hänseende införts för sjukhuspersonalens vidkommande torde ha varit, att en befattningshavare vid ett sjukhus som ledamot av sjukhusets direktion kan komma att deltaga i avgörandet av frågor, vilka ur hans synpunkt äro av mycket ömtålig natur. Detta argument har dock mist en del av sin styrka genom att avgörandet av vissa frågor, vilka nära beröra befattningshavarna vid ett sjukhus, såsom tjänsternas lönegradsplacering och regleringen av anställningsvillkoren för sjukhusets befattningshavare, numera ofta icke tillkommer sjukhusdirektionen utan sker centralt.

Det har gjorts gällande, att det numera icke skulle föreligga samma behov som tidigare av att med direktionen för ett sjukhus införliva någon befattningshavare vid sjukhuset, sedan personalen genom lagen den 17 maj 1940 om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän erhållit möjlighet att framföra sina synpunkter, innan frågor avseende dess allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom tillämpningen av sådana villkor avgöras. I detta sammanhang bör dock beaktas, att de tyngst vägande skälen för en lagändring i av motionärerna förordad riktning äro, att man bör tillförsäkra befattningshavare vid sjukhus samma medborgerliga rättigheter som andra samhällsgrupper och lämna möjlighet öppen att till leda-

möter i direktionen för sjukhus utan särskild inskränkning utse de för uppdraget bäst skickade.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om utredning angående undanröjande av det i 10 § lagen den 20 december 1940 om vissa av lands-
ting eller kommun drivna sjukhus stadgade hindret för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för ledamot, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 10 mars 1948.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Norman, Holmbäck*, Sten, Nils Elowsson, Söderkvist*, fröken Andersson*, herrar Carl Eric Ericsson och Wahlund*;

från a n d r a kammaren: herrar Hagård, Hellbacken, Ryberg*, Johnsson i Kastanjegården, fru Johansson i Norrköping*, herrar Andersson i Eskilstuna, Lundberg och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.